

UKEN SOM GIKK (27. april - 3. mai)

Østfronten er fortsatt preget av oppmarsj og oppladning. Kampene ved Seva-stopol vedvarer, mens de tysk-rumenske styrker forsøkes evakuert, med store tap. Ellers kan kamphandlingene langs hele fronten karakteriseres som lokale forstyrrelsesaksjoner fra tysk side og i enkelte avsnitt russiske offensive foretagender i mindre målestokk, utvilsomt bare å oppfatte som voldsom rekognosering. Imens foregår store russiske troppekonsentrasjoner, etappelinjer bygges ut for sommerens enorme påkjønning og depotene trekkes nærmere frontlinjen.

At det finner sted forberedelser for en russisk offensiv i stor målestokk er ikke tvilsomt, men det foreligger ennå ikke noe som utpeker hvilken hovedstøtetrening den røde armés ledelse vil velge. Oppmarsjen finner sted både mot nord-, midt-, og søravsnittet, og mulige tyngdepunkter fins både i Romania, hvor man i tilfelle kan forutse konvergerende støtetreninger fra Roman, Iasi, Tighina (Bender) og Dnjestr-munningen. Det er ikke umulig at russerne har krefter nok til å åpne en offensiv på alle eller de fleste av disse avsnitt i første omgang, for å bringe den tyske frontstyrke på det rene, og at det er oppgjort alternative planer, ikke minst med henblikk på samspillet med de vestallierte operasjoner. I så fall kan det komme til å være en tid før man kan avgjøre hvor hovedstøtet kommer. Så vidt man kan se vil Lwow-avsnittet by de største operative muligheter. Her har russerne etter de to siste måneders offensiv i høy grad forbedret sin utgangsstilling, og disponerer nå mellom Kowel og Karpatene en offensiv-basis med henved 400 kilometers bredde, og dertil vil de ha en ypperlig flankedekning både i nord og sør, idet Pripjetmyrene og Karpatene umuliggjør tyske omklamningsforsøk. At tyskerne med en viss engstelse ser på de russiske forberedelser til sommerfelttoget og regner med at kamppausen ikke blir lang, viser bla. den kjennegjennning at de har overført to divisjoner vestfra igjen.

Som tidligere nevnt er det sannsynlig at en russisk stor-offensiv over Lwow inn i Polen har som forutsetning en vestalliert invasjon i full målestokk. Noen sikre holdepunkter for om, når og hvor den kommer, har man fortsatt ikke; det er ennå ikke mulig å skjelne sikkert mellom de militære kjennegjenninger og det som er ledd i nervekrigen. Det er naturligvis klart at den engelsk-amerikanske ledelse ikke med lett hjerte går til en så stor innsats, og utenforstående har naturligvis heller ingen oversikt over hvor langt forberedelsene er fremskredet og hvor sterkt Tyskland ennå er militært. Det er imidlertid vanskelig å tenke seg at vestmakterne både av militære, politiske og psykologiske grunner kan la nok en sommer gå uten å sette inn en avgjørende aksjon. Naturligvis har den potensielle annen front allerede nå og har lenge hatt militær betydning, ved å binde meget betydelige tyske troppstyrker i vest, en slags overføring på det landmilitære område av det sjøstrategiske begrep "fleet in being". Men tross det og tross den voldsomme luftoffensiv i de siste måneder er det sannsynlig at støtet også må settes inn overfor en motstander med en så desperat kjempende ledelse som Tyskland. Det er tydelig at den svenske presses korrespondenter i London er overbevist om at invasjonen kommer i sommer, men heller ikke de vil spå om tidspunktet.

I denne forbindelse har den dagsordre Stalin sendte ut til 1. mai gansk stor interesse. Han erklærte at Russland, som alt hadde drevet tyskerne ut fra 3/4 av det okkuperte område, ville forfølge fienden videre til han var definitivt nedkjempet, og rettet en inntrengende advarsel til Ungarn, Romania, Bulgaria og Finland om å bryte med Tyskland mens det ennå var tid. Særlig bemerkelsesverdig var imidlertid de anerkjennende ord og den formelige hjertelige tone han brukte ved omtalen av Russlands "to store allierte", England og USA. Han understreket nesten demonstrativt den militære hjelp de hadde ytet Russland ved å binde tyske styrker i Italia, ved bombeoffensiven og ved sine leveranser av materiell til Russland. Han endte med å si at Tyskland ville bli nedkjempet ved en felles aksjon fra øst, vest og sør,

men der var ikke - som ved forskjellige leiligheter tidligere - noen antydning av utålmodighet m.h.t. spørsmålet om opprettelsen av den annen front. Dagsordren, som har fått en meget hjertelig mottagelse i den engelske presse, synes å tyde på at det nå er full enighet og forståelse om den annen front og at de tyske spekulasjoner i separatfred med en av partene helt savner grunnlag. At det på enkelte punkter har vært en viss friksjon mellom de allierte i den senere tid, er ikke usannsynlig, men Stalins siste dagsordre tyder på at den gode forståelse fra Teheran-møtet er gjenopprettet.

Luftoffensiven har fortsatt vært ytterst intens, og april viser nye rekorder som stiller alle tidligere resultater fullstendig i skyggen. Alene de flystyrker som er basert på England har i månedens løp kastet ned en belastning på 80 000 tonn (i hele 1940 kastet R. A. F. 13 000 tonn bomber, og under "the Blitz" mot London i 1940-41 kastet tyskerne 7500 tonn). Transportert på jernbane ville 80 000 tonn bomber utgjøre 4500 vognlaster, og selv om forholdene ikke er direkte sammenliknbare, kan man gjøre seg et begrep om hva en slik bombevekt betyr når man vet at eksplosjonsulykken i Bergen skyltes vel 100 tonn sprengstoff.

Ikke mindre betydningsfull er den fortsatt synkende tyske jagermotstand de alliertes flyarmadaer møter; tapstallene ligger ofte på noen få prosent. Det betyr naturligvis ikke at det tyske luftvåpen er nedkjempet, for det er ingen tvil om at tyskerne holder en reserve tilbake for invasjonsslaget, og i enkelte tilfeller, når det gjelder særlig viktige bombemål, f. eks. Berlin lørdag, blir jagerflyet satt inn og viser at det fremdeles har slagkraft. Men jagervåpenet er nå så redusert både gjennom kampene og ved den systematiske månedlange bombing av flyindustrien, at tyskerne har en meget begrenset strategisk bevegelsesfrihet. De kan ikke løse tilnærmelsesvis alle de oppgaver som stilles, og står derfor overfor det dilemma: enten å la de allierte flystyrker få noenlunde fritt slag over objekter som er apsolutt vitale (f. eks. Frn krike og Belgia og deler av Nordvestland) eller å angripe invasjonsreserven. For øyeblikket er det den i linje som følges, men det er et spørsmål hvor lenge det er mulig.

Uken har bragt flere meget store angrep, med 2-3000 fly (natt til endog 5000 fly) og bombevekter på 2-4000 tonn (natt til fredag 8000 tonn). Foruten den strategiske bombing av kommunikasjoner, flybaser og depoter "invasjonsområdet" har det vært rettet større angrep mot bl.a. Berlin, Esse, Schweinfurt, Braunschweig, Ludwigshafen og Stuttgart. Også Kjeller ble angrepet natt til lørdag av Lanchaster-fly. Angrepet mot Berlin lørdag var det største som hittil har vært rettet mot byen i dagslys, 2000 fly kastet 2000 tonn bomber og gjorde bl.a. stor skade på Luftministeriet, Anhalter og Tempelhofer-stasjonene. 88 tyske jagere ble skutt ned, de allierte mistet 63 bombere og 14 jagere. (USA alene produserte 9000 fly i mars).

Bombingen over Sørøsteuropa har vært mindre intens i siste uke. Derimot er det interessant å se den livlige virksomhet mot Liguria- og Riviera-havnene: Toulon, Genova, Livorno, Spezia o.s.v. Det har også forekommet flåteframstøt i farvannene utenfor. Det er mulig dette er et forvarsel om operasjoner av større målestokk mot disse områder; et invasjonsforetagende mot den franske Middelhavskyst, som i det siste er kommet i forgrunnen bl.a. etter oppladningen av Korsika og Sardinia, ville som en naturlig forutsetning ha en strategisk bombing av disse punkter i flanken; Genova er således en meget viktig tysk basis og omlastingshavn.

Landfronten i Italia byr eller ikke på noe nytt, og pressen i de allierte land diskuterer spørsmålet om hele felttoget i Italia har vært et feilgrep. De som mener det, henviser til at i de 7-8 måneder somer gått siden landgangen i Salerno, har de allierte ikke avansert mer enn 160 km. Valget av operasjonsteater kritiseres: en smal halvøy full av fjell som gir forsvarerne alle fordeler, og stillstanden på denne front etter triumfene i Afrika- og flettoget har hatt en psykologisk meget uheldig virkning, både på hjemmefronten, i de besatte land og hos vaklende stater som Tyrkia. Den italienske front har forbrukt menn og materiell som med større utbytte kunne vært satt inn på den annen front; Italia er jo likevel drevet ut av krigen. Italias forsvarere fremhever at Badoglio-regimets kapitulasjon var helt avhengig av en alliert invasjon i Italia, og selv om Italia ikke er

erobret, er det 50-60 divisjoner satt ut av spillet og hva som er enda viktigere: den italienske flåte falt i de alliertes hender, Middelhavet er igjen sikkert for skipsfarten og store allierte flåtestyrker er frigjort for operasjoner annensteds. Erobringen av Søritalia har berøvet Tyskland viktige ubåt-baser, gitt de allierte glimrende flybaser for bombing av Balkan og Sørtyskland og stilt til rådighet for de allierte adriatiske havner som muliggjør en Balkan-invasjon fra vest. De allierte styrker i Italia binder over 20 tyske elitedivisjoner og meget verdifullt tysk materiell, og trusselen fra Italia tvinger tyskerne til å holde større styrker på Balkan enn det ellers hadde vært nødvendig. En front i Italia bidrar på denne måte i høy grad til å spre de tyske styrker før invasjonen og den nye russiske offensiv, og mange ferske allierte divisjoner har fått sin ilddåp i Italia og er siden trukket tilbake for å settes inn på "den annen front" som kampvante styrker.

Noen endelig dom kan man ennå ikke felle, fordi så mange faktorer ennå er skjult. Hvor store er de alliertes styrker og hvilke detaljplaner har de for invasjonen, i hvor høy grad betyr den sterke tyske motstand i Italia en sløsing med reserver som siden kommer til å straffe seg, og hvor nødvendig var det å binde disse styrker i Italia for å muliggjøre russernes store resultater under vinter- og våroffensiven?

På Ny-Guinea fortsetter den store allierte omringningsmanøvre som tydeligvis kommer til å lykkes helt ut. Alle tre flyplasser ved Hollandia er nå erobret, ved Aitape er den japanske motstand opphørt og australske styrker har tatt Madang. De gjenværende japanske styrker øst for Hollandia er helt isolert, med allierte styrker i øst og vest, uframkommelig jungel og fjell i sør og et hav i nord som helt ut beherskes av allierte flåte- og flystyrker.

Spania har bøyd seg for de alliertes krav, om ikke så avslutt som Tyrkia. Wolframeksporten til Tyskland skal for mai og juni reduseres til 20 tonn pr. måned (ca. 1/3 av tidligere leveranse) og siden ikke overstige 40 tonn pr. måned. Italienske skip i spanske havner skal frigis, de spanske "frivillige" på Østfronten skal trekkes tilbake, og de tyske agenter i Spania, Spansk Marokko og Tanger skal utvises. Til gjengjeld blir olje-embargoen hevet. Aksjonen har således nå fart fram både overfor Englands allierte Tyrkia og den tidligere "ikke-krigførende" makt på tysk side Spania. Hva blir resultatet med Sverige og kulelagrene?

I Danmark hersker det tydeligvis fremdeles invasjonspanikk blant tyskerne og det er i realiteten unntagelsestilstand i landet. Tyskerne gjorde forleden et plumpt forsøk på å lokke de danske motstandsorganisasjoner til å røpe seg ved å sende ut et fly med engelske kjenningstegn over København og kaste ut flybladet som meddelte at nå kom befrielseshæren. Danakene lot seg naturligvis ikke lure. Man må imidlertid regne med at tyskerne også i andre land vil gjøre lignende forsøk på å provosere fram overilte handlinger fra motstandsorganisasjonenes side, og den amerikanske "invasjonssender" i England har sendt ut inntrengende henstillinger til de okkuperte lands befolkninger om å holde seg i ro og vente til ordren kommer.

Et våpen for vågehalsen.

Det britiske admiralitet uttalte forleden at "mennesketorpedoer" med stort hell var blitt anvendt mot fiendtlige fartøyer.

Torpedoen er av omtrent samme størrelse og form som vanlige torpedoer. De drives fram av elektriske batterier og er bemannet med to mann i hver, kledd i dykkerdrakt. "besetningen" sitter over skrovet på selve torpedokroppen, som foran er utrustet med en sprengladning. Torpedoen sendes med liten hastighet mot sine mål, som de dukker under. Torpedobesetninger løser sprengladningen fra torpedoen og anbringer den isteden på skipskjølen, forsynt med en tidsutløsningsmekanisme. Derpå fjerner de seg med den nå desarmerte torpedoen og kommer unna før detonasjonen finner sted.

Torpedoen går nesten helt under vannet. Den mannen som sitter bakover har vann til oppunder armåulene.

Det er ikke bare et munnhell at den norske folkekarakter bærer preg av sterk individualitet. Det er vel vårt folks edleste smykke og en garanti for vårt demokrati i fremtiden. I denne tiden har det vist seg at vi også kan stå sammen når det gjelder å redde enkeltindividets frihet til personlig utførelse. Det er mer dette vi står sammen om enn nasjonale æresbegreper og grensespørsmål, og nettopp derfor har tyskerne møtt en så dårlig grobunn for sin nasisme i Norge. Det er den enkeltes frihet kampen gjelder en frihet som i seg selv innebærer respekten for andre menneskers samme frihet. Dette er det bånd som binder det norske folk sammen, og som i denne tiden skaper samfølelse og solidaritet. Vi har noe til felles, ikke det norske blod eller våpen eller nasjonale ære, men det krav på individets frihet som hver virkelig nordmann bærer i sitt hjerte. Denne samfølelsen har stått sin prøve. Best viste våre lærere og prestes det, - de stod fast trass i nasistenes voldshandlinger og trussler. Deres front vaklet ikke, de visste hva de kjempet for og hva det var verd. Derfor seiret de og gav styrke og tro til alle nasjoner som hadde sin frihet å kjempe for. De har gitt oss andre visshet om at dersom vi er villige til å ta vakt holdet om Norges frihet når vår tur kommer, vil nasistene igjen stå maktesløse.

Noen fristes til å korte av på kravene til seg selv, fordi de mener at krigen snart er slutt. Hjemmefronten har før vært meget sterk. Nå frengs det ikke flere store ofre den korte tid som er igjen til befrielsen, sier de. Her er det vi alle må være på vakt. Nettopp i denne ellefte time kan og må vi vente de verste angrep fra tyskernes og Quislingenes side. Nå er tiden inne til å mobilisere alle krefter i folket til den siste kraftige motstand som vil få avgjørende betydning for vårt folk. Er vi ikke til det ytterste på vakt nå, risikerer vi at landets ungdom blir brukt til det som ingen virkelig nordmann kan utholde tanken på, og som ingen norske foreldre synes de kan overleve - vi risikerer at guttene blir satt inn i kampen mot våre allierte. Det står meget på spill, og den øyeblikkelige fare for disse unge guttene i AT, gjør at det bare er en vei å gå. Det gjelder ikke bare å få en slutt på den nasistiske organisasjon som AT er, nå gjelder det livet for vår ungdom.

Hver enkelt nordmann er idag blit tilstilt kravet om vakt hold for landets ungdom. Her kreves en innsats av hver enkelt, alle må gjøre sitt arbeid på den felles front mot AT og fremfor alt ikke skape skjedesløs mistro til parolen. Nordmenn! la oss stå sammen i det felles arbeid på å få stoppet den norske ungdom som ikke er oppmerksom på faren som truer fra AT, det er deres liv det gjelder!

- o -

Dansk syn.

En dansk journalist skriver i en artikkel i Morgontidningen bla.: Som en umiddelbar reaksjon overfor krigsutviklingen har de fleste dansker avskrevet nøytraliteten. For det første har man sett at nøytralitetspolitikk ikke ytet noen som helst sikkerhet overfor en aggressiv stormakt, og for det annet føler man seg på ingen måte nøytral i det store oppgjør. De 90 eller 95% av det danske folk går helt og holdent inn for de allierte og man har et klart blikk for at de allierte kjemper for en livsinnstilling og for de idealer som også er livsviktige for danskene. Danskene står på samme ideologiske front som de allierte. Derfor er det ingen tilbøyelighet til å vende tilbake til en nøytral politikk - en politikk som ville stemme dårlig med vernet av de verdier man under okkupasjonen for alvor har lært verdsette så høyt.

Innstillingen til de enkelte stormakter er delvis undergått betydelige forandringer i de siste år. Mens størsteparten av det danske folk nærer sympati og beundring for England - og USA - har innstillingen til Russland endret seg vesentlig. Det hersker i Danmark en tro på at etterkrigstiden vil vise verden et nasjonalt og demokratisk Russland, som sammen med vestmaktene står ferdig til å verne de politiske, moralske og menneskelige verdier, som tyskerne i en årrekke har trampet under føttene.

- o -

Norges økonomiske stilling.

Okkupasjonsårene har skapt store forskyvninger og forandringer i Norges sosiale og økonomiske forhold; og situasjonen kan forandre seg ennå mer radikalt innen krigen er slutt. Men det kan være nyttig med et kort overblikk over forholdene nå. Hvorledes ville Norge stå økonomisk hvis krigen sluttet idag?

Det er uten videre klart at produksjonsapparatet befinner seg i en langt dårligere forfatning enn før 9. april 1940, og at dette vil få store virkninger for leveforholdene innen alle samfunnslag. Innen enkelte grener av industrien har det funnet sted en sterk nedslitning, transportapparatet er delvis ødelagt, innen jordbruket er husdyrbestanden redusert og jorden delvis utpint. Skogen er sterkt beskattet i enkelte strøk av landet vårt. Og det vil ta nokså lang tid før det produksjonsapparat som er igjen, vil komme til å fungere normalt. Industrien må ha kull og råstoffer fra utlandet, eksportindustrien må opparbeide forbindelsen med sine gamle markeder. Før vi kan få normal import igjen, må vi selge eksportvarer for å få valuta. Verst er det kanskje at vår handelstonnasje nå ikke er stort mer enn halvparten av hva den var før 9. april. Det var skipstønnen som skaffet oss vår overskuddsvaluta og som holdt den norske levestandarden så høyt oppe. Ved hjelp av den kunne vi importere for omtrent 1/3 mer enn vi eksporterte for. Det vil ta tid før produksjonsapparatet er blitt bygget ut igjen og før tonnasjen er kommet opp på førkrignivået.

Det er ikke mulig å løfte seg selv i håret og det er ikke mulig å gjenreise Norge og sette produksjonsapparatet istand igjen uten at det spares av nasjonalinntekten. Av et lands samlede produksjon går en del til forbruk og en del til fabrikasjon av produksjonsmidler. Det er ved hjelp av den del som går til å bygge opp produksjonsapparatet, at levestandarden på langt sikt blir bygget opp. Skal vi forholdsvis snart nå vår gamle levestandard er det nødvendig at livremmen spennes inn i gjenoppbygningsperioden. Jo mer det da går til alminnelig forbruk, desto lengre vil gjenoppbygningsperioden vare.

Den første oppgaven når krigen er slutt - de norske myndigheter utenfor landet har forresten lenge arbeidet med dette - er å heve ernæringsstandard slik at ingen lider nød og slik at alle viktige behov blir dekket. Men selvom Norge med ett slag blir fritt, blir vi tvunget til å opprettholde rasjonering i temmelig lang tid fremover. Vi står dog i den heldige situasjon at det er kort vei til det av de europeiske land som for øyeblikket antagelig er best forsynt, nemlig Sverige.

En kan gjøre regning med at den verste nød vil bli avhjulpet gjennom forsendelser fra Sverige like etter krigen. Og 13. april i år ble det truffet en avtale mellom den svenske og norske regjering om måten for betalingen av de svenske leveranser til Norge etter krigen. Ifølge avtalen har den norske regjering fått svensk kreditt for å kunne foreta vareinnkjøp i Sverige for levering etter fiendtlighetenes opphør. Noen tallmessig begrensnings av statskreditten til Norge foreligger ikke. Hittil har vår regjering plassert ordres i svenske foretak til en verdi av ca. 50 mill. kroner. Varene skal leveres når landet er blitt fritt igjen. Den bevilgede kreditt kommer vesentlig til å bli brukt til innkjøp av matvarer, sakor, frø, lægemidler, trevarer, maskiner, verktøy, landbruksmaskiner etc.

Men trass i dette vil forholdene ikke snart komme til å bli de samme som før krigen. Det blir nok vanskelig med kler og sko og busgeråd f. eks. Og det gjelder generelt for alle slags nødvendighetsartikler at vi bare kommer til å få det som absolutt trenges. Lüksus av noen art blir det neppe tale om.

Når det gjelder arbeidsforholdene er myndighetene og folket enige om én ting: man må bruke alle midler for å hindre arbeidsløshet. Og vi har i den tid da landet skal gjenoppbygges ikke råd til å ha en eneste ledig neve.

Hva lønningene angår er det ikke sannsynlig at vi i den første tid kan holde de samme reallønninger innen norsk arbeidsliv som før 9. april 1940. En sak er det med pengelønnene. Prisene er steget 50-60% under krigens lønningene har vært konstante. Så snart forsyningene tillater det, klart at det bør foretaes en justering oppover av pengelønnene. Men

det er ikke sannsynlig at disse i den første tiden kommer så høyt opp at de tillater samme forbruk som før krigen. Dette gjelder selvsagt ikke bare arbeidsløningene men alle inntekter. Den utbyttebegrensning som er gjennomført, må beholdes, og ingen gasjer må heves slik at lønnspolitikken setter gjenoppbygningen i fare.

Noen synes kanskje dette er mørke utsikter for årene etter krigen. Det må imidlertid skapes sosial sikkerhet og trygghet for alle nordmenn og ingen må stilles i noen særstilling. Det viktigste er at det blir skapt samhold mellom alle befolkningslag og mellom alle grupper som de store nasjonale oppgavene, først og fremst gjenreisningen. Bare på de vilkår kan gjenoppbygningen gå fort og bare på de vilkår kan vi innen overskuelig tid komme opp igjen på den levestandard som vi hadde før - og helst ennå høyere.

- o -

Irland akkurat nå.

21. februar i år overleverte den amerikanske minister i Irland De Valera en note, som inneholdt en anmodning om at den tyske legasjon og det japanske generalkonsulat i Dublin skulle stenges. Det ble oppgitt som grunn at det lekket ut militære informasjonen til fienden fra Dublin. Neste dag overleverte den britiske konges representant en note hvor den britiske regjering fullt ut støttet opp om det amerikanske tiltak. Trass i irske henvendelser ble anmodningene ikke trukket tilbake, de måtte besvares. - Irenne svarte at de ikke ville gjøre noe inngrep i sin upartiske nøytralitet. (De Valera som har vært statsminister siden 1932, gjennomførte i 1937 en fri forfatning for Den irske Fristat og i sept. 39 erklarte han Fristaten for nøytral i kampen mellom England og Tyskland).

Det store flertall i England og USA syns at den irske nøytraliteten ikke bare er moralsk uforsvarlig men også i strid med Irlands egne interesser. Det har aldri vært noen hemmelighet at den engelske regjering ønsker at Irland var med i krigen, at aksediplomatene ble utvist fra Dublin og at engelskmennene kunne få sjø- og luftbaser over hele Irland istedenfor bare i et hjørne av landet. På den annen side er den irske opinion nesten enstemmig for nøytralitetspolitikken. Heller ikke kan det være noen tvil om at Irland har full rett til å være nøytralt. Og iredne mener at de selv best skjønner sitt eget beste.

Hva sakens moral angår, er det tegn som tyder på at iredne har litt dårlig samvittighet overfor England og de andre europeiske demokratier. Men det fins ikke antydning til skyldfølelse overfor USA. Følger ikke Irland nøyaktig den samme politikk som Amerika gjorde før Pearl Harbour, spør iredne? Ble de tyske og italiensk ambassader i Washington stengt før desember 1941? Tillot Amerika før det ble angrepet, sin befolkning å reise ut for å kjempe for de allierte nasjoner?

Hva sakens praktiske side angår, må enhver som trodde det var mulig for andre Irlands holdning med annet enn makt, ha vært sørgelig uvitende om den irske politikks nåværende stilling. En slik note er i virkeligheten hva De Valera trenger innenrikspolitisk! Han har mindretall i "the Dail" (deputertkammeret i Den irske Fristats parlament), og skjønt han hittil har sittet nokså trygt, blir det stadig flere klagenål, som en dag kan lede til sauling mot ham. Nå har han fått anledning til å stå fram som forsvareren av Irlands rettigheter; i et slikt tilfelle kan opposisjonspartiene bare gi sin tilslutning.

Hvis det ikke var noen chance for tilfredsstillende svar, hvorfor da sende noten? Den enkle sannhet er ifølge det engelske tidskrift Economist, (hvis artikkel om dette emne vi i det alt vesentlige bygger på her) at nakt er det eneste som kan få Irland til å gjøre hva de allierte ønsker. I 1940 kunne det rettferdiggjøres å overtale de irske havneene med makt hvis det var spørsmål om liv eller død. Men slaget om England og Atlantikkavslaget ble vunnet uten at Irlands nøytralitet ble krenket. Når ulemper kunne tales i denne ytterste nød, ville det da ikke være dumt å miste det som var vunnet ved tålmodighet og overbærenhet?, spør Economist. Likledes ville det være uklokt med økonomiske sanksjoner. Hvilken hensikt skulle disse tjene, når de sikkert ikke vil forandre de Valeras politikk?

denne lille krise er iallfall hittil at Irlands stilling er forandret.

Men hvorledes blir da Irlands stilling i etterkrigsverdenen? For 2 år siden gjorde president Roosevelt De Valera oppmerksom på at han risikerte ikke få noen plass ved fredsbordet. Men slike advarsler nytter ikke. Irerne vet at de er isolert. De liker det - eller har iallfall gjort det hi til. Men Irlands innstilling til verden undergår forandringer etterhvert. Det fins i landet en vidt utbredt og motstrebende takknømlig anerkjennelse av den tolerante tålmodighet britisk politikk har vist. Tyrannen fra gamle dager, har tydelig nok ikke vært tyrannisk i denne generasjon, for irerne er stadig mer villige til å innrømme at England og Irland tross alt må leve sammen og at de to land utgjør en økonomisk og strategisk enhet. Og da Smuts foreslo et forsvarsforbund mellom Storbritannien og de små vesteuropaiske demokratier, ble det med iver grepet i Dublin. Ja, hvis det ikke var for en ting, kunne man si at Irland hadde satt kursen mot "Det britisk Samveldet".

Denne ene ting er "Partition", adskillelsen, - det forhold at Ulster, Nordirland, er en del av "The United Kingdom". (I des. 1920 ble Nordirland anerkjent som adskilt fra Den irske Fristat). For flertallet av det irske folk er opphevelsen av dette forhold forutsetningen for nærmere forbindelse med England, og de mener at engelskmennene må ta initiativet. Først når "adskillelsen" er opphevet, kan man begynne å diskutere detaljene i et forbund mellom England og Irland. Men mulighetene for å få "adskillelsen" opphevet er forsvunnet nå, hvis de da noen gang har eksistert. Det blir lenge til noe engelsk eller skotsk parti kommer til å øve noe press på Ulster for å få det til å forlate "The United Kingdom" og slutte seg til Eire. Og hvis det mirakel skulle skje at Nordirlands innbyggere selv ønsket forandringen, så har Eires oppførsel under krigen vist at "The United Kingdoms" strategiske interesser ikke kan tillate det.

Den eneste betydelige forandring i det engelsk-irske forhold er at irerne nå synes å være de ivrigste for å få istann en tilpassning. Det gjeldeppe De Valera, men sannsynligvis enhver regjering som måtte følge etter ham. Det irske problemet, som engelskmennene har ofret så meget anstrengelse og lidenskap på, interesserer dem ikke særlig mere. Innstillingen er nærmest blitt likegyldig. Det er ikke sannsynlig at noen i England i årene framover vil løfte en finger for å få Eire til igjen å bli medlem av de britiske verdensrike. Storbritannia har ikke særlig stor interesse av de Men for Eire ville det bety store fordeler. Det irske samfunn blir stadig mer isolert. Resultatene av denne fullstendige isolering er begynt å vise seg.

Et usedvanlig transsynt og skinnhellig romerks-katolsk tyranni vinner daglig nye seire. I erkebispedømmet Dublin er protsetantene nettopp blitt nektet adgang til Trinity College og å inngå noenslags blandingsekteskap, selvom barnas oppdragelse er trygget. Sensuren er vilkårlig, egenmektig og latterlig streng enten det nå er av politiske eller moralske grunner. For di politikerne i tyve år har holdt ikke bare på irsk undervisning, men på irsk undervisning av alle undersåtter, er de irske masser nesten redusert til en tilstand av uvitenhet.

- 0 -

Direktiver for hjemmefrontene.

Ved åpningen av den nye amerikanske radiostasjonen i Europa søndag 30. april 1944, holdt sjefen for den oversjøiske avdelingen av det amerikanske informasjonsdepartement en tale som inneholdt advarsler og direktiver for den aktive motstandsbevegelsen i Europa. Endel av direktivene har stor interesse også her hjemme:

Ikke til aksjon for tidlig! Gjør ikke noe overilet.
Børg for ikke å bli avslørt. Stå fast og vær på post.
Hold disiplin i gruppene. Det blir bruk for deres tapperhet når dagen lytt på alliert radio.
Vent på ordre fra det allierte hovedkvarter. La ikke nazistisk løgnpropaganda lokke dere til forhastete handlinger.

Låne- og leieloven.

Da Roosevelt i november 1940 for tredje gang var blitt valgt til De Forente Staters president, kastet han seg straks over den mest presserende oppgaven: hjelpen til det heroisk kjempende England, som da var hardt presset. Hittil hadde engelskmennene p. g. a. nøytralitetsloven bare fått krigsmateriell fra USA mot kontant betaling, og "Johnson-loven" hindret låne- og leieloven til stater som ikke hadde betalt sin gjeld til Amerika. - Roosevelts oppgave var vanskelig, ikke minst fordi mange amerikanere mente at det var de veldige lånene til de allierte under forrige krig som dro USA inn i kampen. Men i mars 1941 fikk presidenten satt låne- og leieloven igjennom. Man skulle ganske enkelt låne - eller leie - krigsmateriell til England. Materiellet skulle leveres tilbake senere eller betales med andre varer. Her med var skrittet tatt fullt ut; Amerika skulle forvandles til den annen verdenskrigs store våpenlager.

Den totale hjelp til de forskjellige forente nasjoner utgjorde ved årsskiftet 43/44 20 milliarder dollar; næsten 12 milliarder faller på året 1943. (Den hjelp som ytes etter låne- og leie-prinsippet representerer 14% av Amerikas samlede krigsutgifter). 75% av fjorårets hjelp besto av ferdi krigsmateriell, 17% av industriprodukter samt 7% av jordbruksprodukter. Disse sendinger med løvnettsmidler har dekket 1/10 av Englands behov og har gjort det mulig å holde oppe de russiske soldaters rasjoner. Alle de forente nasjoner, som har styrker med i kampen på den ene eller den andre front, får hjelp fra "lend-lease". De hundretusener av franskmenn som nå er klar for invasjon, er utrustet med amerikanske våpen; hele Nordafrikas økonomi ble bragt i orden etter de alliertes landgang i 1942. Australiere, polakker, og grekere får krigsmateriell fra USA. Også i Det Nære Østen har låne- og leieloven influert på krigsbegivenhetene. Amerikanske fly og tankebidro i høy grad til Montgomerys seir ved El Alamein. Flyene ble fløyet til Egypt via en nyopprettet rute tvers over Afrika - bare anlegget av de utallige flyplasser i junglene hvor malarian herjet, var en briljant prestasjon. I Egypt og Eritrea ble det bygget nye havner, veier og jernbaner. Ennå større byggevirksomhet ble det utfoldet i den persiske bukt, hvor leveransene til Russland passerte. Dessuten ble det bygget jernbaner og veier gjennom hele Persia. Lokomotiver og skinner var det engelskmennene som skaffet.

I slutten av 1943 var verdien av de totale leveranser til Russland 4.2 milliarder dollar eller 27% av det som sammenlagt ble sendt til de andre forente nasjoner. Russerne hadde da fått nesten 10000 fly. Allerede midt i 1943 var det blitt sendt 14000 tanks og 300 000 lastebiler. Man kan forstå Stalins uttalelse på Teherankonferansen: "Uten amerikanske maskiner kunne de allierte ikke ha vunnet krigen." De første ni måneder måtte de fleste forsyningskipene gå nordover Nordkapp. Tyskerne senket da 15% av alle de forråd som skulle til Russland. Allerede i 1942 ble tapene redusert til 2%. - Den røde arméen slåss i stor utstrekning i amerikanske sko. I 1941 ble kreaturbestanden i Russland sterkt desimert; det ble kritisk med lår. Amerika sendte først 10500 tonn skoler. Men det var ikke nok, snart fulgte 1 1/2 million støvler etter. I den senere tid er det vesentlig løvnettsmidler som er eksportert til Russland.

Trass i den amerikanske Russlandshjelps veldige omfang, skal den være ubetydelighet sammenliknet med Englands hjelp til Sovjetunionen. (Men her har vi desverre ikke eksakte oppgaver). Engelskmennene har også ytet amerikanerne store tjenester til en sammenlagt verdi av over 1 milliard dollar. Det dreier seg særlig om befraktninger, bygninger av forlegninger og sykehus samt alle slags leveranser til de amerikanske soldater ved frontene.

Noen amerikanere synes at Amerikas hjelp har antatt for store dimensjoner. Stettinius, nåværende chef for låne- og leieloven uttalte i den anledningen: "Hvem kan si hvem av oss som har ytet mest. Vi kan ikke sammenlikne våre dollar og våre liv med deres pund og rubler. Vi kan ikke sammenlikne en ødelagt by og tusen tanks. Det eneste vi kan fordre er at alle setter inn alt de har for å vinne krigen."